Дмитро Донцов

ЗАПОВІТ ШЕВЧЕНКА

Публіцистика

Замість передмови

Цим виданням представляємо заплановану до друку серію брошур та книг. Перша книга, яку ти, шановний читачу, зараз тримаєш у руках — "Заповіт Шевченка", доктора Дмитра Донцова.

Актуальність твору — незаперечна. Ми давно хотіли перевидати цю книжку (як і інші твори Д.Донцова), ми хотіли і хочемо донести полум'яне Слово нашого Великого Ідеолога до якомога більшого кола наших юних співвітчизників і тому і надалі прагнутимемо докладати максимальних зусиль для того, щоб твори Д.Донцова, Я.Стецька, Ю.Липи та інших Будителів Духу Нації були доступні українцям.

Донцов є тим, чиє Слово родить Чин, Слово — "твердая криця", "кличний дзвін".

На сьогодні є нагальною потреба перевидання творів класиків українського націоналізму, лідером серед яких є, безумовно, д-р Д.Донцов.

Дмитро Донцов народився 28 серпня 1883р. у місті Мелітополі, що на Запоріжжі. Вступивши до Петербурзького університету, навчається до 1907р. на правничому факультеті, але після двох арештів за революційну діяльність емігрує за кордон, закінчує у Відні студії і

одержує ступінь доктора права. З того часу і починається його активна теоретично-публіцистична діяльність. Виходять твори "Модерне москвофільство", "Мазепа і мазепинство", "Підстави нашої політики" та ін.

Розуміючи крайню необхідність вироблення нової української ідеології — Великої Української Ідеї, "яскравої, виключної, всеобіймаючої" доктор Донцов повністю присвячує себе надважливій справі; засновує газету "Заграва", а з 1922 року у Львові за редакцією Д.Донцова виходить "Літературно-Науковий Вісник" ("ЛНВ"), з 1933р. — "Вістник", навколо якого згуртовуються молоді націоналістичні сили. Поетів, письменників та науковців, котрі були постійними авторами та дописувачами часопису назвали "вістниківцями". До них відносимо Олену Телігу, Юрія Липу, Євгена Маланюка, Юрія Клена, Олега Ольжича та багатьох інших.

Основна праця Донцова — "Націоналізм" (1926р.) стала певною мірою євангелієм для молодого покоління українських патріотів. Саме з ідей "Націоналізму" зродились легендарні чини лицарів УВО, ОУН, УПА та їх послідовників.

Майстер слова, блискучий публіцист, Д.Донцов дав нам твори, значення яких переоцінити неможливо. Його слово гостре, стиль пристрасний, мова лаконічна, означення влучні і чіткі, аргументи переконливі і незаперечні. І цим він страшний для ворогів України. Його вони панічна бояться і ненавидять і зараз.

Серед інших праць варто виділити "Дух нашої давнини", "Хрестом і Мечем", "Росія чи Європа", "Московська отрута", "Дві літератури нашої доби", "Туга за героїчним", "За яку революцію", "Правда прадідів великих", "Клич доби"...

Помер д-р Донцов 30 березня 1973 року в Канаді. Похований в Америці на кладовищі Бавнд-Брук. Ми ще не спромоглися перевезти

прах Донцова на рідну землю, але нині Донцов повертається в Україну в своїх безсмертних творах і він, "невтомний сурмач волі" і сьогодні у боротьбі. У перших лавах.

Віктор РОГ

ЗАПОВІТ ШЕВЧЕНКА

Про Шевченка треба нині не на святах промовляти, а кричати на вуличних перехрестях. Щоб як дзвін тривоги калатало його слово!

Ніколи бо не був він такий актуальний, як в наш час. Ніколи не було між нами стільки поглухлих, стільки сліпих...

Білий царат вирвав йому язик, замучив, щоб перестав говорити, картати і кликати. Царат червоний каструє й паплюжить його морально, намагаючись накласти на нього маску одного з "своїх", сам і руками наших перевертнів. Та як тоді, так і тепер, стоїть він перед нами над нами! невгнутий й неприступний, як Єремія на розпуттях велелюдних, сам один з Заповітом своєї великої ненависті і своєї великої любові.

До чого кличе його великий Заповіт? Що ненавидів він і що любив? Що ненавидіти вчив і що любити?

Диявольську силу Півночі, брутальну, облудну, цинічну, забріхану, протягом вісьмох століть незмінну в усіх своїх огидних барвах хамелеона, ненавидів він всім серцем своїм, всею душею своєю і всім помишленієм своїм. Ненавидів, як ненавидить людина вільна того, хто плює їй в душу; хто топче ногами її гідність людську; хто трупами народів встелював свій шлях історичний. Ця ненависть полумям бухає з кожного рядка, написаного ним.

Та не тільки чужій деспотії належала його ненависть.

Він твердо тямив, що "коли б не похилилися раби, то не стояло б над Невою отих осквернених палат "деспотів". Коли б не похилилися раби... Цих рабів, слуг чужинця бачив він подостатком на Україні. Була це численна порода рідних по крови земляків, які "помагали москалеві господарювати" та з матері останню свитину здирати. Не тільки Петрові-катові й "Петровим собакам", не тільки Катерині "голодній вовчиці", слав він прокляття, але й Галаганам і Кочубеям, сучасникам-"шашелям". До них звертався: "погибнеш, згинеш, Україно, не стане й знаку на землі! Сама розіпнешся у злобі, сини твої тебе убють!" Цих синів-виродків проклинав Шевченко. Він бачив брата у кожнім землякові, та не тоді, коли цей земляк ставав Каїном. Не коли "рідні" Каїни продавали як "лакеї в золотій оздобі" чужого пана. Не тоді, коли пишалися московською "кокардою на лобі", витертім з усякого почуття сорому й чести.

Таких земляків напевно не любив! Їм не прощав зради спільної матері; ненавидів їх, перевертнів, "дядьків отечества чужого", які совість продавали "за шмат гнилої ковбаси"; ненавидів тих, що їх вимітала історія залізною мітлою з кону життя як "варшавське сміття"; що їх чоботами місив завойовник як "грязь Москви". Ненавидів плюгаву породу "донощиків і фарисеїв"; отих рідних "людоморів", які запльовували всю нашу славу історичну; які лицарство запорізьке прозивали "розбійниками, ворами, пятном в нашій історії".

Ненавидів облудних гуманістів з чулим серцем, які здригалися від вчинків Трясила й Остряниці, але не вагалися власних синів продати у різницю москалеві. Ненавидів шашлів, які гризли й тлили тіло народу зі середини; ненавидів не лиш росіян, оту "орду, скитів і варварів", а й ту погань людську з рідних "землячків", які помагали розпинати його Україну.

"Паскудою" був йому кожний з них, і він дивувався "чому ж його не так зовуть! Чому на його не плюють? Чому не топчуть?"

От цю Україну перекінчиків, яничарів чужого пана і володаря, ненавидів Шевченко за те, що "чужим богам пожерли жертви, омерзились"; що своїм існуванням поганили його прекрасну, вольнолюбиву країну. Любити цю "рідну" погань він не міг. Певно, він прагнув всім своїм, сповненим любові, великим серцем "любить людей", та коли стрічав "недолюдків", благає Бога дати йому силу "проклинать і світ запалити". Щоби в тім очищуючім вогні на попіл згоріло все плюгаве, все плебейське, продажне й гниле. Знав бо, що "застарілі недуги лікуються героїчними засобами". Де не поможе лік, поможе залізо; не поможе залізо, поможе вогонь. Хотів, щоб з вогненної купелі встала його вічно юна, сильна духом і горда Україна; та, яку бачив в столітніх очах діда-козака, що "як зорі сіяли"; Україна, яка з степових могил вставала перед ним привидами велетнів; яка "туго начиняла землю своїм і ворожим трупом, своєї свободи на поталу не давала, ворога деспота під ноги топтала, і свобідна й нерозтлінна вмирала".

Спитаєте: невже ж його велика душа вміла тільки ненавидіти? Невже був здібний лиш "вити свою", своє трудне серце лиш "ядом гоїти", або як голодний ворон край дороги за часами жалувати, коли кровю спливали голубі річки України? Коли пожари її освічували, коли "мерк за димом Божий світ"? Невже міг тільки закликати, в шалі пророчім, щоб сонце стало, щоб осквернену землю спалити?

А де ж була його любов? Бо з чого ж зродилася в нього й ненависть, як не з любови?

Любив він, безперечно, пишну природу України; це ж був "рай тай годі". Наче сам Бог витав над тим раєм. Але від нього відвертав очі поет, глянути не хотів, бо пекло розвели люди в тім раю, бо стільки гаддя у той рай напустили. Осоружна й гидка тоді стає йому краса його країни, як урода зганьбленої красуні.

Скажуть: він же любив свій "окрадений люд". Любив... Та чи це була та палка, всепалаюча любов, яка бухає горячим полумям з його поезії? Він співчував з своїм окраденим народом, плакав над його недолею,

жалував його, жалував тих "рабів незрячих гречкосіїв". Ці "вбогодухі" вміли тільки "стогнати та, стогнучи, долю проклинати", "жито панам сіять". Це були "темнії люди", які лиш "журились", що нема кому їм "порадоньки дати". Це ж була "братія" земляків, які на всі насильства "дивились та мовчали та мовчки чухали чуби", або "мовчали, витріщивши очі, як ягнята, "нехай, каже, може так і треба!" Не в голові їм було "чиї вони сини, яких батьків, ким, за що закуті". Не цікавило їх "чиїм трупом земля напоєна, що картоплю родить; аби була добра для городу". Це були ті, що вмирали за нового "лютого Нерона", а то й молилися на нього, забуваючи, що кат не милує нікого.

Жаль йому було того "покірного люду", болів над його недолею. Але його не виправдовував! Знав, що "люті зла Господь не діяв без вини нікому"; що Бог ледачим не помагає; що крук на те крук, щоб не пустив з рук. Знав, що коли на землі "ростуть і висяться царі", так це тому, що "дрібніють люди на землі". Серед тої дрібноти нарікав "на Україні крім плачу нічого не почути", бо там "чорт ма людей". Не вірить, щоб там хто почув його слово, "всі оглухли, похилились у кайданах". Покоління, яке не пік сором неволі, не палило почуття ганьби. І в такі хвилини, в нападі гніву лає їх "мільйонами свинопасів", "плебеями", "німими підлими рабами", які "аби пуга в руках була", під кожним деспотом робити будуть... Певно, в такі хвилини не любив їх!

Тирани, їх помогачі, темні люди, ось кого він бачив на сучасній йому Україні. В просту, геніальну формулу уняв він людність України, його і нашої. Єзекеїлем на розпуттях голосить він: "Львища людей, незлобних праведних дітей жеруть скажені... Мов шуліка хватає в буряні курча, клює і рве його, а люди хоч бачать люди, та мовчать"... Ось кого бачив він на Україні! Львищ, шулік, хижаків, безборонний люд і тих, що мовчки розбою приглядалася. Тих останніх і львищ ненавидів! Незлобний люд беззахисний жалів! Кому ж належала його любов?

Знову той самий образ: "Розбійники-людоїди правду побороли, люди стогнуть у кайданах... Немає з ким взятись, розкуватись, стати за Євангеліє правди, за темнії люди". Знов той самий поділ: розбійники,

темнії люди, що стогнуть, але не можуть розкуватись, і натяк на тих, третіх, які могли б встати розкувати народ, стати за Євангеліє правди, на тих, яких ще не було за його життя, яких бачив лише в минулім, в нашій колишній славі.

До цих належала його любов! Їх, яких слава гриміла колись на Україні! Їх, яких викликала з темряви минулого його, спрагла великого, фантазія! Їх, що пишними рядами, як золоті лицарі, ввижалися йому у віщих снах, або входили мов живі у його хату на розмову, їх виглядав він! До них кликав стомленим серцем "вернітеся!", щоб знов кров ворожа морем червоніла. Ось кого він любив над душу, над себе, над життя. Пристрасною, гарячею любовю, яку переказав нам в Заповіті. Це не були вже "темнії люди", "незрячії гречкосії", не курча в буряні! Це були ті, кого звав "лицарі святії", "орли України".

Україна, яку ненавидів, була Україна розбійників, перевертнів, похилених рабів. Україна, яку любив була Україна пів-людей, пів-богів, героїв, які могли протиставитися львищам, людоїдам, новітнім Неронам; мали силу розкувати закутих людей. З вогнем у серці, які не боялися й пекла, бо "вогонь запеклих не пече".

Тих, що кували кайдани, проклинав. Тих, що їх несли покірно, жалів. А тих, що їх рвали, любив!

Ось де були його герої, ось де був його світ! Їх він кохав, як не кохав ні брата, ні сестри, ні коханки. Їх славу невмирущу, їх одчайдушність безжурну тих степових лицарів. Їх суворість варязьку, їх завзяття козацьке, їх віру гарячу в сильного Бога, Бога слави і в Його справедливість. Їх славні або замучені тіні виводить довгими рядами перед нами, Дорошенка, Гордієнка, Палія, Швачку, Гамалію, Тараса Трясила, Залізняка, Гонту, Мазепу, Гайдая; їх, чия душа незламна гарцювала в нім самім. Їх викликав з царства тіней, роздираючи завісу минулого, запечатану многими печатями, їх, чиї блискучі постаті мов бенгальським вогнем освічували тьму і неволю сучасности. До них звертається і своїм Заповітом, бо ніхто, лиш вони могли пірвати кайдани

ганьби, напоїти вражою кровю землю нашу. Вони тільки могли створити з племені рабів вільну націю, де була б своя правда, своя сила і своя воля, не воля й сила займанця, ні його брехня.

До них писав свій Заповіт, посилав свою любов і завіщав свою ненависть до зла. Бо притчею мали гриміти його слова не тільки сучасним, але й грядущим тиранам. Бо писав своє послання не лиш для живучих сучасників, а й до ненароджених синів і внуків, до нас.

...Шевченковим сучасникам страшно було глянути в обличчя козацької України. Донощикам і фарисеям страшно глянути в очі героїчної України наших днів, тому вони й переконують, що нашим ідеалом повинна бути не Україна Заповіту, а Україна Швейків, попихачів і блюдолизів. Тому й доводять, що взірцем українця має бути не "людина визвольного руху" (ця людина "збанкрутувала й вийшла з моди"!), а людина-раб...

Тож коли до вас приходять шашлі, паплюжать революційно-визвольний рух та його борців, чи мучеників; коли нашіптують, що "головою муру не пробєш"; що ті, які впали, були непотрібними жертвами", а живі є "глупими романтиками"...

Коли вам дорікатимуть, що ви "шовіністи", пригадайте, що Шевченко волів, щоб гадині дісталася Катерина, аніж москалеві; щоб зарізав батько сина зрадника, ніж "продав у різницю москалеві".

Коли будуть "суєслови" закидати вам "нетолеранцію" і "ненавистицтво", пригадайте, що ті, які Шевченка знали, свідчать про те, що він відносився "задирливо і нетолерантно до ідеї поєднання з москалями"; що вражав не одного "хижим проявом своєї загарливої ненависти" до всього, що гнобило й душило його Україну!

Коли закидатимуть вам, що проповідуєте "хижацькі ідеї", що брак вам "гуманности", пригадайте, що ще Шевченкові радили "рідні

земляки" надати "побільше люданости" його "гайдамакам"; що ще йому радили покинути "скверну путь хижацтва" й навернути до "культури", яку несли нам в Україну Петри і Катерини! і пригадайте, що Шевченко відповів тим "суєсловам"!

Коли говоритимуть вам, що не "повстанською романтикою" визволиться Україна, а "реальною політикою", не "фантазіями", а "працею" пригадайте слова Шевченка: "Фантазія! Вимріяне щастя! Для душ, які вміють співчувати і любити, повітряні замки міцніші й прекрасніші від матеріяльних благ егоїста; ця психологічна істина незрозуміла людям позитивним". Чудова мрія, велика ідея "фантаста" й "романтика" більше впливали на формування людських спільнот та їх установ, аніж егоїстичне й тупе привязання до існуючого, до матеріяльного, людей "реалістично" настроєних. Ось була думка Шевченка романтика до глибини душі! І хто плює на романтику нашої доби, романтику тих, які вірять у свій далекий ідеал і борються за нього, плює на Шевченка...

...Коли приходять фарисеї до вас і торочать облудно: "обєднання, обєднання, обєднання"; відповідайте їм, що обєднання це велика річ! Але що й Шевченко радив обєднуватися лише людям спільного духа. Пригадайте їм, що "Шевченко не був із тих людей, що легко годяться з тими, хто думав інакше як він", особливо, коли предметом спору була його вітчизна як писали сучасники. Пригадайте, що не обєднувався він з громадою, коли була осоружна йому духом; що в таких випадках казав: "а на громаду хоч наплюй, вона капуста головата!"

Пригадайте, що ніколи не кликав обєднуватися з кочубеями, ні з шашелями, які гризуть і тлять тіло нації! Ні з лакеями чужинецькими, ні зі спекулянтами і шахраями! А коли будуть апелювати облудники обєднання іти з ними "боротися за правду", відповідайте їм словами Шевченка: "не вам, донощики і фарисеї, за правду пресвятую стать!" За цю правду стати треба, обєднавшись з людьми однакового духа!

Коли прийдуть до вас намовляти, не стаючи на ката, а гендлем і крутійствами крутіїв "здобувати" Україну, пригадайте їм слова Шевченка, що не скорше встане вільна нова Україна, аж "потече сторіками у синє море кров ворожа". Бо "так було і в трої, так і буде" немає іншого шляху визволення нації...

...Нині Україна є одне велике попелище. Та на тому попелищі тліє "іскра вогню великого". Хто ж той вогонь роздмухає?

Не ті "сліпі, ниції душею", не "нетвердії, душеубогі", не невільники продажні! Ані неронові лакеї, не фарисеї! Ані їх обєднання! Ту іскру роздмухають у вогонь великий ті, кого благословить Господь. Ті, що вірують у Його силу. Ті, яких викликав Шевченко, щоб встали з могил, ті з "твердими руками", з "орліїм оком", з "чистим серцем", з "чистою, святою, козацькою кровю", не кровю раба, люди "залізної сили". Ті, яким вірують у силу духа над матерією, обіцяє він, що будуть з ними "душі праведних і сила архистратига Михаїла", патрона Києва. Вони будуть карати зло! Вони очистять Україну від чужих катів і "рідної" нечисти. Вони вільні духом люди створять вільний світ!..

...Вивчаймо його Заповіт! Заповіт того, хто карався, мучився, але не каявся! Заповіт старої героїчної страшної ворогам України! Хай слово його лунає кличним дзвоном, щоб почули оглухлі, щоб випростовувалися похилені й горбаті! Щоб устали мертві! Щоб знову воскресли тіні славних прадідів! Щоб знов на нашій землі росли, змагались, жили! Щоб обновилась, як орля, юність нації! Щоб, як зерно великих чинів, глибоко запала в наші очищені, ушляхетнені, осуворені душі його віра безмежна! Його ненависть палаюча! Його гаряча любов!

(Доповідь, виголошена на Шевченківській академії в Торонто 9-го березня 1950 року)